

C A P U T XII.

De doloribus articularum.

Pag. 125. l. 3. *Illi dolores qui cum inflammatione & tumore articulos invadunt.*] Hujusmodi morbi nunc Articularum Inflammatione, & dolore acri, pungente, nunc magis obtuso & oneroso, eoque vago vel fixo comitantur; quibus omnibus mirum in modum variantur, tam pro ratione acrimoniae, aut lentae spiffitudinis, quibus materia praedita sit, quam pro natura vasorum, quae se propriis suis indiciis plus minusve relaxata, dura & tensa patefiant.

Distingui itaque potest commode, licet non accurate morbus, qui Articulos invadit, in eum inflammatione & febre acuta sociatum, eumque, qui harum expers est.

Oritur prior, ut plurimum, a frigore contracto, cui succedit horror, rigor, aliaque febris ineuntis symptomata: Haec insequuntur calor, sitis, dolor Articularum sensim auctus, cum pulsu forti & duro plus minusve pro ratione inflammationis. Interea dum dies alter & alter procedat, membrum affectum gradatim tumet, & paulo post mitescit dolor, mox tamen aliud atque aliud occupat, novam quotidie excitans tragoediam.

Oritur autem secunda species a causis quamplu-

plurimis, maxime autem ab acribus & spiffis humoribus, eo statu vasorum accedente, quo difficulter per vasa affueta transire possunt. Cujus generis sunt tumores, obstructions, contractiones & distentiones vasorum & nervorum undecunque natae, aliaque similia.

Pag. 125. l. 5. *His sanguinis missionibus.*] In Articularum dolore, febre acuta & pulsû duro comitato, quae symptomata sunt Rheumatismi inflammati vera signa diagnostica, frequentes sanguinis missiones, nunc Lanceolae, nunc Cucurbitularum, cum scarificatione admotarum ope, omnino instituendae sunt, praesertim in juvenibus validis & sanguineis.

Cum enim in his omnibus cruor missus crustam inflammatam ut plurimum eructat, pro hujus lentore & crassitudine plus minusve exinanitiones generales, ut & medicamenta, quae obstructions referant, & aestum sanguinis & humorum refrigerant, & compescunt, adeo de industria postulantur, ut in hac medendi ratione solum & totum ponatur hujus morbi sanandi arcanum.

Novi autem nonnullos ob malam curationem, & praecipue ubi in morbi initio defuerunt idoneae exinanitiones, tam sanguinis detractio, quam alvi purgatione; quibus per plures menses manserunt hujusmodi dolores, qui tandem eousque aegros debilitarant, ut febre hectica laboraverint, cum cruribus quasi Leucophlegmatiam perpeffis, & fere hydropicis, seu potius salibus, quales phthificis contingere solent.

His multum profunt Chalybeia medicamenta, quae cum lacte asinino assumenda debent, adjectis omni Lactis Potioni Spiritus Cornu Cervi guttis quibusdam, interpositoque semel in Hebdomada cathartico leni ex Rhabbarbo, aut fimilibus.

Illud autem animadvertere oportet, hujusmodi dolores foeminas plerumque frequentius quam viros obsidere, easque praecipue, quibus, ob menstrua retenta, aut suppressa, adveniat morbus, & ad quem tollendum perperam exhibita fuerint medicamenta calida, aut quae menses cieant maxime.

Interea minime praetereundum est, me novisse etiam non paucos viros, artuumque dolore acuto correptos, qui medicamentis calefacientibus, sudatoriis & vesicatoriis tractati, gravia juncturarum immobilium mala, seu Anchyloses nulla arte sanabiles, toto quod vitae miserae superstit, passi sunt.

Fugienda itaque saltem in prima hujus morbi accessione talis curandi ratio.

Pag. 125. l. 7. *Si nulla.*] In his scilicet distinguendum est, an cum vel sine tumore, existat dolor. Si tumor adsit, cujus sit generis, & pro ejus ratione curandus est morbus.

Nam si ex tactu sese innotescat Pus, aut Ichor, aut aliquid simile, educendum est, si fieri possit; & pars affecta, aperta, vulneris ritu, servanda & medenda, donec materies penitus exhausta sit, totumque, quicquid sit duri &

& callosi, penitus abeat. Sanato autem vulnere, paulo infra fiat fonticulus latus & profundus:

Convenit quoque partem affectam contra frigus munire cum emplastro ex Cymino & similibus, praesertim tempore hyberno, aestivo autem, si multum debilitetur membrum, Aqua frigida lavare, praecipue Aqua marina non alienum est.

Quamvis de Articulorum doloribus, qui sine tumore saepe accidunt, nulla apud Auctorem facta est mentio, de his verbum unum aut alterum hoc loco addere, mihi aequum videtur.

Hujusmodi dolores ideoque ad vagos & fixos satis apte referendos posse arbitror.

Priores ab humorum acrimonia plerumque oriuntur, & leni Alvi subductione subinde repetenda, & remediis, quae ad particularum mobilium & movendarum conjunctiones minus tutas solvendas, & liberiores circuitum promovendum vim habeant, larga simul humectantium & demulcentium copia exhibendis, ratione habita ad corporis constitutionem calidam, scilicet an frigidam, plerumque sanantur.

His etiam aegris, si acuti urgeant dolores, multum commodi adfert sanguinis detractio, modica tamen copia eam fieri necesse est; raro quippe crustam inflammata eructat cruor, & proinde ad symptomata praesentia gradu quodam allevanda, (scilicet acrium irritationem tollendo, & fibrarum tensionem nimiam laxando) potius quam ad ea directo sananda instituitur haec exinanitio.

L 5

Hanc

Hanc morbi speciem plerumque pulsus creber & debilis, cutis sicca & aspera, calor modicum naturalem parum tranliens comitantur, nisi forsân vel vesperi exacerbetur aestus, vel vehementiâ doloris aliquando exrudantur sudores. Hoc vero rarius, atque hysteriis, scorbuticis, eorumque consimilibus, aliis magis familiares sunt hujusmodi dolores.

Hoc loco non ab re erit monere, dolores, qui a lue venerea saepissime oriuntur, jam expositis prorsus contendere, ita quidem, ut difficulter a se invicem dignoscendi sint, nisi vel medico nota sit aegri vita, vel ingenue ex ore suo peccati condemnatus sit. Quisquis ille est, qui hoc morbo laboraverit, licet plures anni intercesserint, de eo suspicari fas est.

Hi autem dolores plerumque ossis medium occupant, membra torpida & gravia reddunt, & a vesperi ad mediam noctem plerumque ingravescunt, & mane abeunt. Dolores autem scorbutici, licet vesperi & nocte exacerbentur, per diem etiam manent, & ossium juncturas prae caeteris infestant.

Posteriores autem, scilicet articularum sine tumore dolores fixi, ab istis causis praecipuam originem ducunt, quibus vel arctius justo constringantur partes quaedam, vel plus aequo dilatentur, & resiliendi vim debitam amittant, & poinde vel fit resistentia nimia liquidis transmissuris, vel nimia in articulos humorum derivatio.

Dignoscuntur priores crassitie membri in articu-

ticuli vicinia siti, pituitosa, molli, alba, aequali, parum vel nihil ad tactum dolente, non tamen cum tumore prominente aut inflammato, quo plerumque comitantur illi, qui in not. ad Pag. 125. l. 3. definite designantur.

Medicamenta, quae Alvum fortiter ducunt, his aegrotis plurimum proficiunt, praecipue ea, quibus Hydrargyrum inest: Viribus interea prospicere oportet; ut certe repetenda sit iterum atque iterum talis copiosa Alvi purgatio, prout illae hujusmodi exinanitiones ferre poterunt.

Inter rem hanc agendam, per idoneas vices, Electarium e Cinnabere & herbis amaris & aromaticis compositum, una cum *Hauftu* ex Decocto Ligni Guiaci, vel ex Aqua Calcis m. c. exhibere commodum erit.

Quin etiam ulcera, vel manu Chirurgi, vel medicamentis exedentibus, paulo infra partem morbo affectam excitare oportet; juvat simul & frictions calidas, siccas, aromaticas, & similia omnia adhibere, quae humores pituitosos, crassos solvere, & discutere valeant.

Quum hoc modo inducias aliquot dierum cum dolore pacisci potuerimus, omni ope molendum est, ut pars violata ereptam sanitatem recuperet, huic autem fini consequendo optime conducunt balnea frigida, nequaquam tamen exsiccanda sunt ulcera, quae prius, ut supra praecipi, instituenda deberent.

His etiam aegrotis insigniter profunt vesicatoria, aut cucurbitulae cum scarificatione, modo parti dolenti imponantur; nec non & eam ure-

urere Lino, Moxa & Causticis, singulari opere, artificioque perfectis, vel ipso Ferro candenti.

Dolores denique fixi, ex nimis astricta & tensa partis compage & naturâ nati, sese produnt ejusdem duriæ, & dolore majori, acriori, ad minimam juncturae flexionem.

Sanantur hujusmodi dolores, detractò, primum quantum opus sit, sanguine, moderata alvi purgatione pro re nata repetenda, frictionibus cum medicamentis oleosis, laxantibus, dissolventibus & humectantibus dictis; balneo tepido, victu humido, molli, motu partis ipsius sensim aucto, & fonticulis juxta positis.

Caeteris autem externis adhibendis, meliora sunt balnea tepida, quae, vel toto corpori, vel ipsi parti applicanda sint; & cum plus emollit vapor, quam balneariis aquis se proluere, vapores molles, tepidos adhibere praecipue convenit.

Licet in dolentibus hisce fixis curandis, parum de fluidis, seu humoribus, sui sollicitus; quippe in parte affecta plerumque latet causa, cur in hanc prae caeteris fiant humorum derivatio, partis tumor & inde dolor; nihilominus tamen nunc acrimoniâ quadam, nunc crassitudine, & non raro ambobus peccatur.

Prior status pro vario ejus genere contrariis corrigendus est, modo satis pateat humoris indoles, sin aliter, humectantia & obtundentia generalia exhibere oportet; eo quod singularis acrimoniae diagnostica non raro obscura sunt,
&

& cognitu difficilia, iisque facile falli potest medicus. Medendi autem ratio generalis semper tuta & utilis, & praecipue si medicamentis, quae plus minusve sanguinis motum & attritum promovendi, vel ejus crassitudinem nimiam attenuandi & diluendi vi polleant, conjuncta fuerit.

C A